

Vem får göra vad i hälso- och sjukvården och tandvården?

Vem får göra vad i hälso- och sjukvården och tandvården

Hälso- och sjukvårdspersonal

En förutsättning för en patientsäker vård är att hälso- och sjukvårdspersonalen har rätt utbildning, till exempel som legitimerad, eller på annat sätt förvärvat kompetens. Men lagstiftningen detaljstyr inte vem som får göra vad. Regelverket ställer främst krav på hur arbetsuppgifter ska utföras, inte på vem som utför dem.

Hälso- och sjukvårdspersonal är den som

- har legitimation eller särskilt förordnande
- biträder legitimerad eller särskilt förordnad personal i vården av en patient
- jobbar på ett sjukhus eller en annan vårdinrättning och deltar i vården av en patient
- jobbar på ett apotek med att tillverka och lämna ut läkemedel eller ge råd och upplysningar
- jobbar på Giftinformationscentralen
- jobbar på en larmcentral eller sjukvårdsrådgivning med att förmedla hjälp eller ge råd och upplysningar.

Även personal utan legitimation, till exempel undersköterskor och tandsköterskor, räknas alltså som hälso- och sjukvårdspersonal.

All hälso- och sjukvårdspersonal har eget yrkesansvar

Den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen har eget personligt ansvar för hur hen utför sitt arbete. Grunden i det egna yrkesansvaret är att arbeta utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet och ge patienterna en sakkunnig och omsorgsfull vård. En förutsättning för en patientsäker vård är att personalen har rätt utbildning, till exempel som legitimerad eller på annat sätt förvärvat

kompetens genom praktisk yrkesverksamhet eller fortbildning.

Yrkesansvaret innebär också att hälso- och sjukvårdspersonal ska rapportera vårdskador och risker för vårdskador till vårdgivaren.

Mer information

[Handbok: Din skyldighet att informera och göra patienten delaktig – Handbok för...](#)

[Samlat stöd för patientsäkerhet hos Socialstyrelsen](#)

Lagar och föreskrifter

[Patientsäkerhetslag \(2010:659\)](#)

Informationsmaterial

Här finns podd, informationsblad och förslag på frågor som uppmuntrar till diskussion

Podd

I Socialstyrelsens podcast På djupet diskuterar vi hur en smartare arbetsfördelning kan skapa en effektivare vård.

Vilka uppgifter är lämpliga att växla mellan olika yrkesgrupper, när säger lagen stopp och när utgörs hindren av vanor och traditioner?

Hör Marie Berglund berätta om projektet Rätt Använd Kompetens vid Visby lasarett, samt Charlotte Pihl och Anders Alexandersson, projektledare respektive jurist på Socialstyrelsen, om arbetet med frågan vem får göra vad i hälso- och sjukvården och tandvården.

Informationsmaterial

Informationsblad – Vem får göra vad i hälso- och sjukvården och tandvården

Informationsblad som beskriver innehållet på den här webbplatsen.

[Informationsblad – Ny webbplats: Vem får göra vad i hälso- och sjukvården och tandvården](#)

Diskussionsfrågor – Vem får göra vad i hälso- och sjukvården och tandvården

Förslag på diskussionsfrågor att använda vid interna möten på arbetsplatser, fackförbund eller vid andra tillfällen då du vill diskutera arbetsfördelning och kompetens.

[Diskussionsfrågor – Vem får göra vad i hälso- och sjukvården och tandvården](#)

Koder för att förskriva läkemedel och hjälpmedel

För att kunna förskriva läkemedel och hjälpmedel behövs olika koder såsom förskrivarkod, arbetsplatskod och hjälpmedelskod.

Förskrivarkod

Den som ska skriva ett recept behöver en förskrivarkod. Läkare, tandhygienister och tandläkare får sin personliga förskrivarkod av Socialstyrelsen i samband med beslutet om legitimation. Sjuksköterskor och barnmorskor som har ansökt om förskrivningsrätt får sin personliga förskrivarkod efter beslut från Socialstyrelsen.

Läkare utan legitimation använder en gruppförskrivarkod som finns hos det landsting som vårdgivaren tillhör.

Arbetsplatskod

För att kunna skriva ett recept behövs också en arbetsplatskod. Arbetsplatskoden behövs för att högkostnadsskyddet för läkemedel ska gälla. Arbetsplatskoden finns hos det landsting som vårdgivaren tillhör.

Även läkare, tandhygienister och tandläkare utan anställning behöver en arbetsplatskod. Den arbetsplatskoden finns hos det landsting där personen är folkbokförd.

Arbetsplatskoderna är inte personliga.

Hjälpmedelskod

För att förskriva olika hjälpmedel, till exempel förbrukningsartiklar och medicintekniska produkter, behövs en hjälpmedelskod. Hjälpmedelskoden finns hos det landsting som vårdgivaren tillhör.

Mer information

[Vem får förskriva och rekvirera läkemedel?](#)

[Vem får förskriva förbrukningsartiklar?](#)

Lagar och föreskrifter

[Socialstyrelsens föreskrifter \(SOSFS 2001:16\) om kompetenskrav för sjukskötersk...](#)

[Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd \(SOSFS 1996:21\) om rätt för barn...](#)

[Läkemedelsverkets föreskrifter \(HSLF-FS 2016:34\) om förordnande och utlämnande ...](#)

Jobba innan legitimation

Den som utbildar sig eller har en utbildning men ännu inte fått legitimation kan börja jobba i hälso- och sjukvården och tandvården. Hen får jobba utifrån sin kompetens men inte använda yrkestiteln eller utföra arbetsuppgifter som kräver legitimation eller särskilt förordnande enligt lagar och föreskrifter.

Till exempel kan en utbildad sjuksköterska som väntar på sin legitimation arbeta som undersköterska. Hen kan utföra arbetsuppgifter utifrån sin kompetens men inte ge läkemedel utan delegering eller utföra andra uppgifter som kräver legitimation.

Lagar och föreskrifter

[Patientsäkerhetslag \(2010:659\)](#)

[Förordning \(1998:1518\) om behörighet till vissa anställningar inom hälso- och](#)

[S...](#)

[Patientsäkerhetsförordningen \(2010:1369\)](#)

[Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd \(SOSFS 1997:14\) om delegering](#)

[av...](#)

[Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd \(HSLF-FS 2017:37\) om ordination](#)

[...](#)

Legitimation och särskilt förordnande

För vissa yrken i hälso- och sjukvården och tandvården krävs legitimation. Legitimationen ska vara en garanti för att personen har de kunskaper, färdigheter och egenskaper som krävs för yrket. Ett särskilt förordnande är ett tillfälligt tillstånd för att få jobba i yrket.

Följande yrken i hälso- och sjukvården och tandvården kräver legitimation:

- Apotekare
- Arbetsterapeut
- Audionom
- Barnmorska
- Biomedicinsk analytiker
- Dietist
- Fysioterapeut
- Kiropraktor
- Logoped
- Läkare
- Naprapat
- Optiker
- Ortopedingenjör
- Psykolog
- Psykoterapeut
- Receptarie
- Röntgensjuksköterska
- Sjukhusfysiker
- Sjuksköterska
- Tandhygienist
- Tandläkare

Legitimation innebär skyddad yrkestitel

Yrkestitlarna är skyddade. Det betyder att enbart den som har legitimation eller särskilt förordnande får använda titeln. Det är straffbart att använda sig av en yrkestitel utan legitimation eller särskilt förordnande. Den som gör praktisk tjänstgöring som kiropraktor, läkare, naprapat eller psykolog får dock använda

titeln för sitt yrke.

I hälso- och sjukvården får man inte använda en titel som kan förväxlas med en skyddad yrkestitel om man inte har motsvarande legitimation eller särskilt förordnande. Till exempel får bara en läkare använda den akademiska titeln doktor i hälso- och sjukvården.

Särskilt förordnande innebär tillfälligt tillstånd

Ett särskilt förordnande är ett tillfälligt tillstånd för att få jobba i yrket. Det är Socialstyrelsen som beslutar om särskilt förordnande. För läkare utbildade i Sverige eller inom Norden kan även landsting och regioner ge ett förordnande, till exempel för allmäntjänstgöring, AT, eller vikariat.

Ensamrättsyrken kräver legitimation eller särskilt förordnande

Fem av legitimationsyrkena är ensamrättsyrken vilket betyder att bara den som har legitimation eller ett särskilt förordnande får jobba i yrket. Det gäller apotekare, barnmorska, läkare, receptarie och tandläkare.

Olika regler styr vad som krävs för att få legitimation och särskilt förordnande

Den som är utbildad i Sverige behöver en yrkesexamen för det aktuella yrket, till exempel en sjuksköterskeexamen. Kiropraktorer, läkare, naprapater och psykologer behöver också göra praktisk tjänstgöring efter examen. Reglerna finns i patientsäkerhetslagen.

Den som är behörig att jobba i sitt yrke i ett annat EU-land kan få legitimation i Sverige enligt regler i lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer.

Den som är utbildad utanför EU eller EES kan få legitimation enligt regler i patientsäkerhetsförordningen.

Vid prövning om legitimation och särskilt förordnande gör Socialstyrelsen en kontroll mot belastningsregistret. Om en vårdgivare får information om att en ickelegitimerad yrkesutövare har begått vissa brott ska prövningen om särskilt förordnande göras av Socialstyrelsen.

Lagar och föreskrifter

[Lag \(2016:145\) om erkännande av yrkeskvalifikationer](#)

[Patientsäkerhetslagen \(2010:659\)](#)

[Förordning \(1999:1134\) om belastningsregister](#)

[Förordning \(2016:157\) om erkännande av yrkeskvalifikationer](#)

[Patientsäkerhetsförordningen \(2010:1369\)](#)

[Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd \(HSLF-FS 2016\) om erkännande av ...](#)

[Socialstyrelsens föreskrifter \(SOSFS 2000:6\) om särskilt förordnande att utöva ...](#)

[Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om er...](#)

Specialist som läkare, sjuksköterska och tandläkare

Läkare, sjuksköterskor och tandläkare kan utbilda sig vidare och bli specialister. Specialisttiteln är skyddad och bara den som är specialist får använda en sådan titel.

Att vara specialist är i första hand ett bevis på att yrkesutövaren har en fördjupad kompetens inom ett område. Det finns också ett fåtal uppgifter som kräver specialistkompetens, till exempel förskrivning av vissa läkemedel och möjlighet att debitera specialisttaxa.

Specialist som läkare eller tandläkare

För att en legitimerad läkare och tandläkare ska få kalla sig specialist inom ett visst område behöver hen ett bevis om specialistkompetens från Socialstyrelsen. För att få beviset måste hen ha gjort specialiseringstjänstgöring. För läkare är specialiseringstjänstgöringen minst fem år och för tandläkare minst tre år.

Läkare och tandläkare som redan är specialister i ett annat EU-land ska som huvudregel få sin specialistkompetens erkänd i Sverige utan att göra specialiseringstjänstgöring.

För den som redan har en specialistutbildning från ett land utanför EU och EES är det i vissa fall möjligt att få göra en kortare specialiseringstjänstgöring.

Aktuella specialinriktningar för läkare och tandläkare finns i Socialstyrelsens föreskrifter.

Specialistsjuksköterska

Sjuksköterskor som har en specialistsjuksköterskeexamen från högskola i Sverige får kalla sig specialistsjuksköterska med inriktning mot ett särskilt område, till exempel operationssjuksköterska eller anestesijuksköterska.

Sjuksköterskor som är utbildade utomlands behöver få ett beslut om rätt att kalla sig specialistsjuksköterska från Socialstyrelsen.

Lagar och föreskrifter

[Lag \(2016:145\) om erkännande av yrkeskvalifikationer](#)

[Patientsäkerhetslag \(2010:659\)](#)

[Högskoleförordning \(1993:100\)](#)

[Förordning \(2016:157\) om erkännande av yrkeskvalifikationer](#)

[Patientsäkerhetsförordning \(2010:1369\)](#)

[Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd \(HSLF-FS 2016\) om erkännande av ...](#)

[Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd \(SOSFS 2015:8\) om läkarnas speci...](#)

[Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd \(SOSFS 1993:4\) om tandläkarnas](#)

[S...](#)

[Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om](#)

[er...](#)

Skriv ut hela webbplatsen

Curabitur blandit tempus porttitor. Nullam quis risus eget urna mollis ornare vel eu leo. Morbi leo risus, porta ac consectetur ac, vestibulum at eros. Cum sociis natoque penatibus et magnis dis parturient montes, nascetur ridiculus mus. Vestibulum id ligula porta felis euismod semper. Aenean eu leo quam. Pellentesque ornare sem lacinia quam venenatis vestibulum. Vivamus sagittis lacus vel augue laoreet rutrum faucibus dolor auctor. Curabitur blandit tempus porttitor. Curabitur blandit tempus porttitor.

[Ladda ned PDF](#)

Vem får göra vad i hälso- och sjukvården och tandvården

Socialstyrelsen